

BOLALARNING IJTIMOIYLASHUVIDA OILANING IJTIMOIIY MUHIT SIFATIDAGI O‘RNI

*O‘zMU Jizzax filiali Psixologiyasi
kafedrasi o‘qituvchisi*

Samatova Nigora Davlataliyevna

*O‘zMU Jizzax filiali Oila
psixologiyasi yo‘nalishi*

4-bosqich talabasi **Hamraboyeva Sevinch**

Annotatsiya. Ushbu maqolada oila bolalarning ijtimoiylashuvi jarayonida asosiy ijtimoiy muhit sifatida tahlil qilinadi. Oilaviy muhitning bolaning xarakteri, ijtimoiy ko‘nikmalari va o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyatini shakllantirishdagi roli ta’kidlanadi. Shuningdek, sog‘lom va qo‘llab-quvvatlovchi oila muhitining bolaning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun muhimligi haqida so‘z yuritiladi. Matn oilaning bolalar tarbiyasidagi ijtimoiy ahamiyatini yoritadi.

Kalit so‘zlar: oila, ijtimoiy muhit, bolalar, ijtimoiylashuv, tarbiya, hissiyotlar, o‘z-o‘zini boshqarish, qo‘llab-quvvatlash, madaniyat, shaxsiy rivojlanish, munosabatlar.

Abstract. This article analyzes the family as the main social environment in the process of children's socialization. The role of the family environment in the formation of the child's character, social skills and self-control is emphasized. It also discusses the importance of a healthy and supportive family environment for the personal and social development of the child. The text highlights the social significance of the family in the upbringing of children.

Аннотация. В статье анализируется семья как основная социальная среда в процессе социализации детей. Подчеркивается роль семейной среды в формировании характера ребенка, социальных навыков и самоконтроля. Также обсуждается важность здоровой и поддерживающей семейной среды для личностного и социального развития ребенка. В тексте подчеркивается социальная значимость семьи в воспитании детей.

Ключевые слова: семья, социальная среда, дети, социализация, воспитание, эмоции, самоконтроль, поддержка, культура, личностное развитие, отношения.

Keywords: family, social environment, children, socialization, upbringing, emotions, self-control, support, culture, personal development, relationships.

Kirish. Har bir insonning hayotidagi birinchi va eng muhim ijtimoiy makon bu oila hisoblanadi. Bolalar o‘zlarining jamiyatga qadam qo‘yish jarayonida aynan oilaviy

muhitda ijtimoiy qoidalar, odatlar va qadriyatlarni o'rganadi. Shu bois, oilaning ijtimoiy muhit sifatidagi o'rni bolalarning ijtimoiylashuvi va shaxsiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Ushbu mavzuda oilaning ta'siri va roli haqida batafsil to'xtalib o'tish muhimdir.

Asosiy qism. Oila har bir insonning hayotidagi birinchi va eng muhim ijtimoiy muhit hisoblanadi. Bolalar hayotining dastlabki bosqichlarida ular o'zlarini atrofdagi olamga tanishtiradi va o'zining jamiyatdagi o'rnini aniqlashni boshlaydi. Shu nuqtai nazardan, oilaning ijtimoiy muhit sifatidagi o'rni bolalarning ijtimoiylashuvida asosiy omil sifatida qaraladi. Oila bolaning xarakteri, xulq-atvori, odatlari va jamiyat bilan muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishda beqiyos ta'sirga ega.

Oilada bola dastlabki ijtimoiy qoidalar va me'yorlar bilan tanishadi. Oila a'zolari orasidagi munosabatlar, ota-ona tarbiyasi, aka-uka, opa-singil o'rtasidagi aloqalar bolaning ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, oila farzandga mehr-muhabbat, hurmat, sabr-toqat kabi ijtimoiy xislatlarni o'rgatadi. Bunday ijtimoiy muhit bola o'zini boshqalar orasida qanday tutishni o'rganishida, o'zaro munosabatlarda samarali bo'lishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Oila ichidagi muloqot, ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhit bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Bolalar otalarning harakatlari va so'zlarini kuzatib, o'zini boshqarish va hissiyotlarni nazorat qilish qobiliyatlarini egallaydi. Aynan shu muhitda shakllanadigan o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalari kelajakda bolaning jamiyatdagi muvaffaqiyatini belgilaydi.

Aksincha, agar oila ichidagi muhit notinch, mojaroli yoki e'tiborsiz bo'lsa, bu bolalarning ijtimoiylashuv jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday holatda bola o'zini yolg'iz va tushunilmagan his qilishi, ijtimoiy ko'nikmalarni yetarli darajada egallay olmasligi mumkin. Natijada, u jamiyatda o'zini tutish qiyin bo'lgan, hissiy jihatdan nozik shaxsga aylanadi.

Shuningdek, oila farzandga ijtimoiy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va madaniy an'analarni yetkazuvchi muhit bo'lib xizmat qiladi. Bu qadriyatlar bolaning atrofdagilarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, jamiyatda ijobiy o'rin egallashi uchun zarur poydevor hisoblanadi. Shu sababli, oilaning ijtimoiy muhit sifatidagi roli bolaning nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy rivojlanishi uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, oila bolalarning ijtimoiylashuvi jarayonida asosiy ijtimoiy muhit sifatida xizmat qiladi. Sog'lom va qo'llab-quvvatlovchi oilaviy muhit bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini, hissiy intizomini, o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois har bir oila a'zosi o'z farzandining ijtimoiy rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratishga intilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'oziev E. "Umumiy psixologiya", 1 –kitob, Toshkent, 2004-yil;

2. Саматова, Н., & Абдурасулова, С. (2023). Психологическая связь и межличностный конфликт в педагогическом общении. Информатика и инженерные технологии, 1(1), 433-434.
3. Саматова, Н., & Намуратова, М. (2023). Psixologiyada shaxs muammosi. Информатика и инженерные технологии, 1(2), 408-413.
4. Саматова, Н., & Субхиддинов, С. (2023). Проблема образа «Я» и самооценки личности. Информатика и инженерные технологии, 1(1), 435-437.
5. Samatova, N., & Sufxiddinov, S. (2024). TAFAKKURNING BILISH JARAYONLARI TIZIMIDAGI O 'RNI. International Journal of scientific and Applied Research, 1(3), 296-300.
6. Samatova, N. (2024). OILADA ZO'RAVONLIK. International Journal of scientific and Applied Research, 1(3), 356-358.
7. Samatova, N., & Abdurasulova, S. (2024). AGRISSIV XATTI-HARAKATLAR VA MAKTABLARDAGI ZO 'RAVONLIK. International Journal of scientific and Applied Research, 1(3), 300-303.
8. Davlataliyevna, S. N., & Ulug'bekovna, N. M. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR XOTIRASINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI. IMRAS, 7(6), 95-97.
9. Davlataliyevna, S. N., & Ulug'bekovna, N. M. (2024). HUMAN PSYCHOLOGY AND ITS ROLE IN ETHNIC SOCIETY. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(06), 36-39.
10. Hakimova, S. (2023). Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar oniga ta'siri. Zamonaviy psixologiya, pedagogikada fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi: muammolari va yechimlari.
11. Davlataliyevna, S. N. (2022). Umumiy psixologoya va turli xil psixologik amaliyotlar. Scientific Impulse, 1(5), 820-822.
12. Madinabonu Ulug'bek-qizi, N. (2024). AYOLLARGA NISBATAN QO 'LLANILADIGAN ZO 'RAVONLIKLAR. JOURNAL OF CHILD PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY, 7(6), 21-27.
13. Nigora, S., Ilmira, Y., & Zulxumor, X. (2023). TORTINCHOQLIK VA UNING PSIXOLOGIK SABABLARI. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 323-326.
14. Nigora, S., & Munisa, O. K. (2023). SHAXSLARARO MULOQOTDA UCHRAYDIGAN QIYINCHILIKLAR. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 327-330.
15. Rixsiyeva, M., & Samatova, N. (2020). HUMAN PSYCHOLOGY AND ITS ROLE IN ETHNIC SOCIETY. *www.conferencepublication.com*, 12.
16. Samatova, N., Nuraliyeva, S., & Salayeva, M. (2025). SHAXSLARARO MUNOSABATLARDA MANIPULYATSIYANING IJOBIY VA SALBIY

TOMONLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15545378>. *Journal of International science networks*, 1(5), 71-75.

17.Samatova, N., & Xamraqulova, M. (2025). BOSHQARUV JARAYONIDA MANIPULYATSIYANING MOHIYATI VA USULLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15554359>. *Journal of International science networks*, 1(5), 81-83.

18.Samatova, N., Sufxiddinov, S., & Sottiyeva, Y. (2025). QARINDOSHLIK ALOQALARIDA MANIPULYATIV MUNOSABATLARNING TA'SIRI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15545245>. *Journal of International science networks*, 1(5), 67-70.

19.Samatova, N., Miyzamov, Z., & Pirimov, G. A. (2025). BOZOR MUNOSABATLARIDA MANIPULYATIV ALOQALAR: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15542780>. *Journal of International science networks*, 1(5), 376-379.

20.Samatova, N. (2024). OILADA ZO'RAVONLIK. *International Journal of scientific and Applied Research*, 1(3), 356-358.

21.Nigora, S., Go'zal, Q., & Shoxista, Z. (2023). O 'SMIR QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHDA OILANING ROLI. *Zamonaviy ilmiy va texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 330-333.

Internet ma'lumotlari:

1. <http://ziyonet.uz>;

2. <http://psychol.ras.ru>;

3. <https://toshkent-vil.adliya.uz/uz/news/detail.php?ID=53301>;